

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 13 februari 1912 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Södermanlands län äfvensom en i ämnet väckt motion.

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 22 december 1911 aflåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition nr 12, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att fem till förra löjtnantsbostället 1½ mantal Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Bettna socken af Södermanlands län hörande, med litt. A, B, C, E och G betecknade områden må hvar för sig med i statsrådsprotokollet angifven areal från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendommar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i detta ärende anfört följande.

»Förra löjtnantsbostället 1½ mantal Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Bettna socken af Södermanlands län är för tiden intill den 14 mars 1913 utarrenderadt för ett årligt arrende, öfverstigande 600 kronor.

Vid en den 19 juni 1909 hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering af bostället hade uppskattningsmännen väckt förslag bland annat om försäljning af vissa till egendomen hörande områden.

Med anledning häraf hade domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 4 mars 1910 underställt det väckta förslaget Kungl. Maj:ts nådiga pröfning samt därvid öfverlämnat instrumentet öfver ofvanberörda förrättning och öfriga ärendet rörande handlingar, däribland en af förste landtmätaren H. R. Linder år 1908 öfver egendomen upprättad, af förste landtmätaren Gustaf Indebetou sedermera kompletterad karta med tillhörande två beskrifningar.

Af dessa handlingar inhämtades, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen invid allmänna landsvägen mellan Nyköping och Flen 0.1 nymil från Bettna järnvägsstation och 3.3 nymil från Nyköpings stad, innehåller en sammanlagd areal af 99 hektar 83.3 ar.

Å egendomen finnes en med innehafvaren smeden Carl Arvid Gogman tillhöriga byggnader, bestående af boningshus och ladugård, försedd, å förberörda karta med litt. A betecknad lägenhet omfattande ägofigurerna å kartan nr 14, 15, 16 och delar af nr 17 och 20 med en areal af 11.1 ar tomt och 1.7 ar åker. Uppskattningsmännen hafva föreslagit, att lägenheten måtte hembjudas Gogman till inköp, och åsatt lägenheten ett saluvärde af 100 kronor.

Vidare hafva uppskattningsmännen, då byggnadsplatser å denna del af egendomen, som vore belägen i närheten af Bettna station, borde vara begärliga, föreslagit försäljning af ytterligare två invid lägenheten litt. A belägna, å förberörda karta med litt. B och C betecknade obebyggda områden, omfattande det förra ägofigurerna å kartan nr 18, 19 samt delar af nr 17 och 20 med en areal af tillhoppa 20.7 ar däraf 2.7 ar tomt, 17.4 ar åker och 0.6 ar impediment och det senare ägofiguren nr 12 om 18.5 ar backe. Uppskattningsmännen hafva åsatt hvardera lägenheten ett saluvärde af 100 kronor.

Slutligen hafva uppskattningsmännen ansett det vara lämpligt, att ett område mellan landsvägen och Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg reserverades för att upplåtas till tomtplatser i mån af efterfrågan, och hafva uppskattningsmännen med afseende härå hemställt, att ifrågavarande område måtte särskildt för sig upplåtas på arrende på allenast två år i sänder mot ett årligt arrende af 50 kronor.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande låtit meddela förbemälda Gogman sådant föreläggande, som omförmäles i 6:te punkten af nådiga skrifvelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till

efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, inkom Gogman inom förelagd tid med skriftligt, af behörig borgen åtföljdt förklarande, att han önskade inköpa den honom hembjudna lägenheten för en det åsatta saluvärdet motsvarande köpeskillning att erläggas vid tillträdet.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande biträdde uppskattningsmännens förslag beträffande de föreslagna försäljningarna. I fråga åter om förslaget att reservera ett område för tomtupplåtelser samt detta områdes särskilda utarrendering på kortare tid, hemställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att området till undvikande af onödigt många och ofta upprepade arrendeafstal måtte utarrenderas gemensamt med egendomen i öfrigt, men med rätt för kronan att, om och i den mån delar af området kunde afyttras, undantaga desamma från arrendet mot viss nedsättning i arrendeafgiften.

I sin ofvannämnda skrifvelse den 4 mars 1910 förklarade domänstyrelsen sig icke hafva något att erinra i anledning af förslaget om försäljning af lägenheterna litt. A, B och C, hvilka borde afyttras enligt gällande grunder för egnahemsupplåtelser från kronoegendomar. Beträffande det till upplåtande jämväl ifrågasatta området mellan landsvägen och järnvägen ansåge domänstyrelsen lika med uppskattningsmännen, att nämnda område borde särskildt för sig utarrenderas, alldenstund nu gällande bestämmelser för utarrendering af jord ej tillstodde sådant förfarande, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordat.

Genom nådigt bref den 19 maj 1911 anbefalldes därefter Kungl. Maj:t domänstyrelsen att låta uppgöra och till Kungl. Maj:t insända plan till uppdelning för tomtupplåtelser af ofvanberörda mellan landsvägen och järnvägen belägna område. Till åttlydnad häraf har nu domänstyrelsen med yttrande den 13 oktober 1911 öfverlämnat en skrifvelse i ämnet från Kungl. Maj:ts befallningshafvande, därvid fogats dels ett af domänintendenten i länet med biträdande uppskattningsmän den 9 juni 1911 uppgjortt förslag till delning af området i fråga dels ofvanberörda karta, å hvilken den föreslagna uppdelningen utmärkts af förste landtmätaren Indebetou, dels ock en af honom däröfver upprättad beskrifning.

Uppdelningen har verkstälts sålunda, att området delats i tre delar, betecknade med litt. E, F och G, omfattande litt. E ägofigurerna nr 76—78 och del af nr 83 om tillhoppa 90.6 ar, däraf 43 ar åker, 47.4 ar hag- och skogsmark samt 0.2 ar impediment, litt. F del af nr 83 om 64 ar backe och litt. G nr 86 och 89 samt delar af nr 83 och 87 om tillsammans 99.2 ar, däraf 66.3 ar åker och 32.9 ar hag- och skogsmark.

Uppskattningsmännen hafva i sitt nu ifrågavarande förslag framhållit, att när det knappast vore troligt, att området litt. F, som bestod blott af skogsmark, lätt skulle finna köpare, ifrågavarande område ej borde utbjudas till försäljning, utan bibehållas i kronans ägo, och detta så mycket hellre, som skogsbeståndet å området vore synnerligen tätt och utgjordes af omkring 50-årig tallskog. Med förmälan, att den växande skogen å områdena litt. E och G ej åsatts särskildt värde, när detta ansetts kunna motsvara brytnings- och odlingskostnaden, då tomterna iordninggjordes, men att berörda två områden i stället i sin helhet värderats efter åkervärde, hafva uppskattningsmännen åsatt hvardera af områdena litt. E och G ett saluvärde af 450 kronor. Vidare och då det i Södermanland visat sig synnerligen svårt att placera obebyggda lägenheter genom försäljning enligt nådiga kungörelsen den 31 december 1909 och följaktligen med skyldighet för köparen att inom viss tid hafva bebyggt lägenhet vid äfventyr att eljest få erlægga förhöjdt pris, hafva uppskattningsmännen föreslagit, att samtliga de föreslagna obebyggda saluområdena eller områdena litt. B, C, E och G måtte försälas enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874 å offentlig auktion.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har förmått sig icke hafva något att erinra vare sig mot den nu föreslagna tomtindelningen eller mot den verkställda uppskattningen, men däremot anse giltigt skäl saknas för förslaget att åt kronan behålla lägenheten litt. F.

Domänstyrelsen har uti sin här ofvan sist omtalade skrifvelse instämt med uppskattningsmännen uti deras senaste hemställan rörande de obebyggda områdena, därvid styrelsen särskildt påpekat, hurusom det skogbevuxna området litt. F. endast genom en väg vore skildt från egendomens egentliga skogsmark, som komme att bibehållas till egendomen. Styrelsen hemställer alltså, att såväl de med litt. B och C som de med litt. E och G betecknade områdena måtte försälas å offentlig auktion enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874. I fråga om det bebyggda området litt. A vidhåller styrelsen däremot sitt den 4 mars 1910 afgifna yttrande.

Departements-
chefen.

I likhet med domänstyrelsen synes mig anledning saknas att afhända kronan det med litt. F betecknade, helt och hållet med skog bevuxta området. Mot försäljning af områdena litt. A, B, C, E och G torde däremot någon invändning icke kunna göras. Försäljning af samtliga dessa områden torde emellertid lämpligen böra ske enligt vanliga grunder för egnahemsupplåtelse från kronojord. Gentemot uppfattningen, att svårighet skulle uppstå för försäljning på sådant sätt af de

fyra obebyggda områdena, torde böra framhållas egendomens jämväl af uppskattningsmännen i deras första utlåtande påpekade fördelaktiga läge i omedelbar närhet af Bettna järnvägsstation. Därtill kommer, att det ändamål — bildandet af egna hem — som i detta fall med delningsförslaget afses, skulle i väsentlig mån äfventyras, därest försäljning af de obebyggda lotterna skulle verkställas enligt brefvet den 29 maj 1874.»

I anledning af ifrågavarande proposition har inom Första kammaren af herr Ernst Lindblad väckts en sedermera af kammaren till utskottet hänvisad motion, nr 76, däri hemställts, att Riksdagen behagade besluta, att vid försäljning af lägenheterna, betecknade med litt. B, C, E och G från kronoegendomen Åkra i Bettna socken, Södermanlands län, 1874 års kungl. bref skall läggas till grund för försäljningen.

Motion.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anført följande.

»Med anledning af Kungl. Maj:ts proposition, nr 12, som föreslår försäljning af 5 särskilda lägenheter från kronoegendomen Åkra i Bettna socken i enlighet med kungl. kungörelsen den 31 december 1909, nödgas jag med den kännedom jag äger om förhållandena på platsen att påyrka försäljningen af 4 af dessa områden enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874.

Kungl. brefvet till domänstyrelsen den 31 december 1909 stadgar, att, där förslag till dylik upplåtelse grundar sig på uppskattningsförrättning, som redan före nämnda tid vidtagits, det skall ankomma på Kungl. Maj:t, »om och i hvad mån hittills gällande bestämmelser skola vid den upplåtelse tillämpas». Kungl. Maj:t har alltså haft full frihet att tillämpa vare sig 1874 eller 1896 års författning å nu ifrågasatta upplåtelseerna. Då såväl domänintendenten som Konungens befallningshafvande i länet samt slutligen domänstyrelsen i svar å nådigt bref den 19 maj 1911 angående ytterligare uppdelning af ett i ursprungliga uppskattningsinstrumentet föreslaget, ostyckadt egnahemsområde vidblifvit eller öfvergått till att tillstyrka den äldre författningens tillämpning, så synes det hafva varit lyckligare för försäljningen, om Kungl. Maj:t velat omfatta samma mening.

Uppskattningen hölls 1909 och måste då gifvetvis grunda sig på då gällande bestämmelser af 1874 och 1896; hade 1909 års bref då varit känt, och än mera, *om någon erfarenhet om detsammes verkningar förelegat*, så hade troligen blott en enda lägenhet, nämligen en redan bebyggd, blifvit föreslagen till försäljning. Det har nämligen visat sig i Sörmland synnerligen svårt att placera obebyggda lägenheter med den år 1909 införda förpliktelsen att på 5:e året hafva lägenheten bebyggd,

vid äfventyr eljest att köpeskillingen höjes med 20 procent, hvilken förbindelse intecknas i lägenheten.

Att jag icke är ensam om den uppfattningen, framgår af tvenne skrivelser från domänstyrelsen till Kungl. Maj:t i december i fjor, båda gällande tvenne föreslagna försäljningar från kaptensbostället Wänga i Björnlunda socken.

Tre olika utbud hade skett, och först vid sista tillfället afgafs anbud, motsvarande uppskattningssumman, men *med uttryckligt villkor att slippa byggnadstvånget*. Den ena lägenheten hade skog uppskattad till 4,300 kronor och marken till 1,600 kronor. Domänstyrelsen skref bland annat: — — »Med afseende härå och då, enligt hvad domänintendenten framhållit, berörda villkor om byggnadsskyldighet hindrar lägenhetens upplåtande på sätt som stadgats och således fortsatta försök därmed torde blifva utan önskad resultat, synes det styrelsen jämväl med hänsyn till svårigheten att inom Sörmland erhålla så kvalificerade köpare till obebyggda lägenheter, som 1909 års grunder afse, lämpligt att frångå föreskriften om lägenhetens upplåtande enligt sagda grunder och i stället tillgripa auktionsförfarandet. Äfven för sådant fall kan visserligen någon tids skötsel för kronans räkning af lägenheten blifva nödvändig, därpå ringa afkomst vinnes, men utsikt att få högre köpeskillning är måhända ej utesluten, då spekulantkretsen kommer att vidgas. Det kan ock ifrågasättas, huruvida ej lägenhetens saluvärde, hvilket sattes utan hänsyn till 1909 års då ännu ej fastställda grunder, bort något sänkas, då dessa skulle tillämpas vid försäljningen — —». Denna lägenhet är nu utarrenderad på 5 år mot 50 kronor årligt arrende.

Den andra lägenheten var uppskattad till 4,600 kronor. Köparen bjöd uppskattningsbeloppet *jämväl med villkor att ej bygga*. Domänstyrelsen tillstyrkte försäljningen och skref bland annat. — — »Såsom ytterligare skäl härför vore att framhålla, att obebyggda jordområden hade visat sig mycket svårsålda i Sörmland. — —».

Kungl. Maj:t antog anbudet och befriade köparen från byggnadsklausulen.

Vid försäljning af lägenheter från Åkra låter det tänka sig såsom mycket sannolikt, att dessa områden hvart och ett på mindre än 1 har åker, några blott på helt få ar, kunna blifva begärliga för några i närheten boende spekulanter, t. ex. banvakter, som kunna uppodla och bruka områdena på lediga stunder, för att en gång pensionerade få använda dem till boplatser. Vidare kan möjligen den spekulanten, som har rätt att tillösa sig den med A betecknade, redan bebyggda lägen-

heten, vilja tillköpa någon af delarne B och C för utvidgning af sitt måhända väl knappa område. Samtliga dessa möjligheter till försäljning förloras helt visst, om lägenheterna måste säljas med ovillkorlig skyldighet att bebyggas inom 5 år. Får man däremot inrätta sig efter råd och lägenhet så, som framtida utvägar kunna göra det möjligt, då blir det nog förr eller senare egna hem, men själfva tvånget att bygga eller eventuellt stadgadt äfventyr, om villkoret ej uppfylles, måste afskräcka från spekulation.

Läget till järnvägsstationen är ej så nära, att man kan tro, att tomterna i alla fall skola gå åt. Köpeskillingens belopp — från 100 upp till 450 kronor för olika lotter — är ej så stort, att köparen kan få några bättre och billigare köpevillkor enligt 1909 års grunder. Skola lägenheterna betraktas såsom jordbrukslägenheter, så vill han helt visst finna betalningsvillkoren väl så omständliga.

Då jag är lifligt öfvertygad därom, att försäljningen kommer att underlättas, om 1874 års bref får läggas till grundval, men att den så godt som omöjliggöres enligt 1909 års grunder och att egna hem kunna uppstå lika lätt härstädes på förra sättet som enligt det senare, så tillåter jag mig hemställa — — — — —.»

Mot försäljning af ifrågavarande lägenheter har utskottet icke något att erinra.

Utskottet.

Beträffande sättet för de ifrågasatta upplåtelserna har å tidigare stadium af ärendet motionären i egenskap af uppskattningsman föreslagit, att, då det i Södermanland visat sig synnerligen svårt att placera obebyggda lägenheter genom försäljning enligt nådiga kungörelsen den 31 december 1909, lägenheterna B, C, E och G måtte försäljas enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874, det vill säga å offentlig auktion till den högstbjudande. Departementschefen har emellertid varit af den uppfattningen, att kungörelsen den 31 december 1909 borde tillämpas jämväl vid dessa lägenheters försäljning. Såsom stöd härför har åberopats lägenheternas läge nära järnvägsstation äfvensom den omständigheten, att ändamålet med lägenhetsupplåtelserna — bildandet af egnahem — skulle kunna äfventyras genom upplåtelse enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874; och har Kungl. Maj:ts proposition framställts i enlighet med departementschefens uppfattning. Sitt enligt hvad nyss sagts framställda förslag i afseende å sättet för försäljningen af lägenheterna B, C, E och G har motionären nu fullföljt i förevarande motion.

Utskottet för sin del har funnit sig tilltaladt af det af Kungl.

Maj:t föreslagna försäljningssättet; och då hvad i motionen anförts icke förmått bibringa utskottet annan uppfattning därutinnan, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med afslag å herr Lindblads förevarande motion, må med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition medgifva, att fem till förra löjtnantsbostället 1½ mantal Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Bettna socken af Södermanlands län hörande, med litt. A, B, C, E och G betecknade områden må hvar för sig med i statsrådsprotokollet angifven areal från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

Stockholm den 13 februari 1912.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Reservation

af herr *E. A. Lindblad*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.